

ISSN: 2146-1961

Konak, Ö. M. & Çetintaş, A. (2024). Sosyal Medya ve Mahremiyetin Dönüşümü Bağlamında Kadın, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 15(58), 1982-1998.
DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.4560>

Makale Türü (ArticleType): Derleme Makale

SOSYAL MEDYA VE MAHREMİYETİN DÖNÜŞÜMÜ BAĞLAMINDA KADIN

Musaye KONAK ÖZÇELİK

Öğr. Gör. Dr. Artuklu Üniversitesi, Mardin, Türkiye, musayekonak@artuklu.edu.tr
ORCID:0000-0001-6334-3180

Ahmet ÇETİNTAŞ

Dr. Öğr.Üyesi, Turgut Özal Üniversitesi, Malatya, Türkiyr, ahmet.cetintas@ozal.edu.tr
ORCID:0000-0002-8757-372X

Gönderim tarihi: 08.07.2024

Kabul tarihi: 12.11.2024

Yayım tarihi: 01.12.2024

Öz

İçerisinde yaşıyor olduğumuz çağda insan hayatı, özellikle teknolojik gelişmeler ve dijitalleşmenin ortaya çıkardığı geniş kapsamlı dönüştürücü etkilerle karşı karşıyadır. Böyle bir dünyada dönüştürücü faktörler toplumsal hayatın tamamına etki etmekte ve yeni bir insan, yeni bir toplum vücuda getirmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak yeni sosyal medya araçlarının oluşması sonucunda bireylere; duygu, düşünce ve eserlerini paylaşacakları çeşitli alanlar sunulmuş, bu alanlarla beraber paylaşım ve tartışmanın yer aldığı, dönütlerin esas olduğu bir medya ortamı ortaya çıkmıştır. Oluşan bu medya ortamı özel hayatımıza dahil olarak mahremiyet algısını değiştirmiştir. Bireylerin kendilerine ait bilgileri sosyal medyada paylaşmaları mahremiyet algısını değiştirdiği gibi mahremiyet ihlalinin de artırmıştır Mahrem olarak kabul edilen özel alanların sınırları sosyal medya aracılığıyla ihlal edilerek sanal ortamda görünür hale getirilmektedir. Mahremiyet de tüm bu süreç içerisinde yeniden değerlendirilmesi gereken önemli bir kavramsal çerçeve olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahremiyet ile ilgili bireysel ve toplumsal algı, zamana ve topluma bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik alanlarda yaşanan değişim ve gelişmeler mahremiyete ilişkin algıların ve davranışların değişmesine de yol açmaktadır. Tek yönlü medya olarak kabul edilen gazete, radyo, televizyon vb. geleneksel medya dışında alternatif bir medya olarak kabul edilen sosyal medya, günümüz toplumlarının mahremiyet algısını ve bireylerin buna ilişkin davranışlarını neredeyse köklü bir şekilde değiştirmektedir. Bu çalışmada sosyal medyanın kadın mahremiyetini nasıl dönüştürdüğüne dikkat çekilmiştir. Mahremiyet ve sosyal medya kavramları hakkında bilgi verilerek, sosyal medyanın kadının mahremiyetini nasıl değiştirdiği anlatılmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yönteminin doküman analizi inceleme tekniği ile; "sosyal medya, mahremiyet, mahremiyet ve sosyal medya arasında ilişki, kadın ve mahremiyet, sosyal medyada kadın mahremiyetinin dönüşümü" konuları izah edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, mahremiyet, kadın

Sorumlu Yazar: Öğr.Gör. Dr. Musaye Konak Özçelik, Artuklu Üniversitesi, musayekonak@artuklu.edu.tr

Etik Kurul Onayı: Etik kurul onayı gerektirmeyen bir çalışmadır.

İntihal/Etik: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayım etiğine uyulduğu teyit edilmiştir.

WOMEN IN THE CONTEXT OF SOCIAL MEDIA AND THE TRANSFORMATION OF PRIVACY

ABSTRACT

In the age we live in, human life is faced with far-reaching transformative effects, especially caused by technological developments and digitalization. In such a world, transformative factors affect the whole of social life and bring a new person and a new society into being. As a result of the development of technology and the formation of new social media tools, individuals; Various areas have been presented where they can share their feelings, thoughts and works, and with these areas, a media environment has emerged where sharing and discussion take place and feedback is essential. This media environment has changed the perception of privacy by being included in our private life. The fact that individuals share their own information on social media has changed the perception of privacy and increased the violation of privacy: The boundaries of private areas that are considered private are violated through social media and made visible in the virtual environment. Privacy is also an important conceptual framework that needs to be re-evaluated in this process. Individual and societal perceptions of privacy vary depending on time and society. Changes and developments in socio-cultural, economic and technological fields also lead to changes in perceptions and behaviors regarding privacy. Social media, which is considered as an alternative media other than traditional media such as newspapers, radio, television, etc., which are considered as one-way media, almost radically changes the perception of privacy in today's societies and the behavior of individuals regarding it. In this study, attention was drawn to how social media transforms women's privacy. By giving information about the concepts of privacy and social media, it is explained how social media changes the privacy of women. In the study, with the document analysis examination technique of the qualitative research method; The topics of "social media, privacy, the relationship between privacy and social media, women and privacy, the transformation of women's privacy in social media" were explained.

Keywords: Social media, privacy, woman

GİRİŞ

Çok boyutlu bir olgu olarak mahremiyet, insanların birbirleriyle olan ilişkileri düzenleyen ve kurallar koyan naslar nedeniyle dini anlamda, bireyler arasında farklılaşıyor olmak bakımından psikolojik anlamda, gerek belirli bir toplumda zaman içerisinde gerekse yapısal bütünlükler olarak farklı toplumlarda bambaşka versiyonlarda görülebildiği için sosyolojik anlamda, ihlalleri önlemek amacıyla cezai yaptırımlara konu olması itibarıyla hukuki anlamda, hatta bireye sağladığı ya da sağlayamadığı mahrem alan bakımından mimari anlamda olmak üzere birden fazla düzeyde değerlendirilebilir. Mahremiyet ile ilgili birbirinden pek çok sınıflandırma vardır. Bunlar arasında en önemlileri beden mahremiyeti, bilgi mahremiyeti ve mekân mahremiyetidir.

İnternet teknolojisinin sonuçlarından biri olarak bireylerin hayatına dahil olan sosyal medya, birçok olumlu gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Sosyal medya aracılığıyla bireyler dünyanın her yerindeki diğer bireylere kolaylıkla ulaşır hale gelmiştir. Karşılıklı iletişim kolaylaşmış, insanlar dünyadaki bütün gelişim ve değişimlerden kısa süre içerisinde haberdar olmuşlardır. Bütün bu olumlu gelişmelerin yanı sıra olumsuz durumlar da oluşmaya başlamıştır. Sosyal medyada mahremiyet kaybı bu olumsuz durumlara örnek olarak gösterilebilmektedir.

Sosyal medyanın hayatımıza girmesi ile beraber kamusal ve özel alan arasındaki ayrım sınırında bir karışıklık söz konusu olmuştur. Nitekim, sosyal medya ile yoluyla bireyler süreci, mekânsal yerleri ve sınırları ihlal ederek iletişim imkânı sağlamaktadır. Bireyler evlerinden, özel alanlarında sosyal medya aracılığıyla arkadaş gruplarıyla iletişim kurabilmekte, kamusal alan ile ilgili bir takım konu ve sorunları tartışabilmekte, kamuoyunu ilgilendiren konuları tartışma gündemine taşıyabilmektedir. Oysa sosyal medyanın bu denli yoğun kullanımının söz konusu olmadığı zamanlarda söz konu etkileşimlerin gerçekleşebilmesi kamusal alanda bulunmayı nerdeyse zorunlu kılmaktaydı.

Bugün sosyal medyada yer alan çeşitli platformlarda yapılan paylaşımlar mahrem alanı tüketilebilir bir meta haline getirmiştir. Özellikle ekonomik kazanç sağlamak adına hemen her toplumda mahrem olarak kabul edilen alanları da kapsayacak şekilde paylaşımlar yapılmakta bu paylaşımlar canlı yayın halini bile alabilmektedir. Dolayısıyla geleneksel anlamda mahremiyetin saldırı ve yok olma tehlikesi altında olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Mekânsal mahremiyet algısının dönüşümüne ilişkin en çarpıcı örnekler ise sosyal medya platformlarında özellikle kadın kullanıcılar tarafından yapılan paylaşımlarda dikkat çekici bir hal almaktadır. Bu çalışmada hızlı teknolojik gelişmelerle birlikte yaşanan dijital dönüşümlerin, kadınların mahremiyet tutumlarında ve değerlerinde meydana getirdiği değişimlerin boyutları ele alınmakla birlikte; bu değişimlerin toplumsal ilişkilerde, statü ve rollerde genel olarak kurumsal yapıda yarattığı etkiler izah edilmiştir. Bu çalışmada yaygın etiğine uyularak konu ile ilgili kaynaklar taranılarak alınan bilgilerde atıf gösterilmiştir.

Sosyal Medya Kavramının İzahı

Yazı ilk dönemlerde resimlerden oluşan bir iletişim süreci olarak varlığını devam ettirmekteydi. Fakat zamanla ses ve görüntünün eklenmesi ile birlikte zamanı ve uzamı yapısal dönüşüme uğratmıştır. Bilgisayar ve internetin gelişmesiyle söz konusu iletişim süreci yeniden yapısal bir dönüşüme uğrayarak, resmin, yazının, sesin ve görüntünün aynı anda karşılıklı akışı sağlanarak interaktif bir iletişim sürecini oluşturmuştur. Sosyal medya zaman ve mekân sınırlaması olmadan her yerde paylaşımın, tartışmanın ve diyalogların olduğu bir iletişim şekli olarak tanımlanmaktadır (Çalışkan ve Mencik, 2015: 256). Bu tanım dikkate alındığında sosyal medyanın iletişim ve paylaşım üzerine kurulduğunu görmek mümkündür.

Hızlı bir şekilde gelişen bilişim teknolojileri internetin gerek kullanım süresini gerekse kullanım alanlarını artırarak hem günlük hayatta hem de çalışma hayatında geçmiş alışkanlıkların ve iş görme biçimlerinin pek çoğu farklılaştırmıştır. Bu farklılıklar hayatımıza yeni kavramların dahil olmasına sebebiyet vermiştir. Bu yeni kavramlardan biri de sosyal medyadır. Zaman ve mekân sözcüklerinin anlam yitirmesine neden olan sosyal medya bireysel ve toplumsal hayatın yeniden yorumlanmasına neden olmuştur (Çalışkan ve Mencik, 2015: 256). Gerçek toplumsal ilişkilerde ortaya çıkan, sosyal baskılardan uzaklaşarak, sanal ortamlarda özgürce hareket etme imkânına sahip olan birey, kendi sosyal evrenini de yeniden tasarlama fırsatını elde etmiş, pasif izleyici olmaktan çıkarak, aktif üretici konuma gelmiştir. Sanal ortamlarda uzun zaman geçiren birey, gerçek toplumsal ilişkilerinden uzaklaşmakta ve bir taraftan özgürleşirken bir taraftan da içinde bulunduğu topluma yabancılaşmaya başlamaktadır (Tulum, 2022, s. 108).

Teknolojide meydana gelen ilerlemeler iletişim araçlarında da değişimin yaşanmasına imkân vermiştir. Bu yeniliğin ardında bireylerin ihtiyaç duydukları sürat ve zamanda tasarruf sağlama, kişisel olarak var olma ve bireylerarası bağ kurma duyguları yer almaktadır. Sosyal medya ortamları, kullanıcılar aracılığıyla her türlü bilginin kişisel yollarla dağılımına olanak veren, etkileşimli ve çevrimiçi, farklı toplumlar meydana getiren web tabanlı hizmetler şeklinde tanımlanmaktadır (Kuşay, 2013: 7).

Sosyal medya, zaman ve mekân kısıtlaması olmadan paylaşmanın ve tartışmanın temel olarak görüldüğü mobil tabanlı bir insan ilişkileri biçimi olarak ifade edilmektedir. Bireylerin hikayelerini ve tecrübelerini telekomünikasyon, görseller ve ses dosyaları aracılığıyla paylaştığı bu yeni etkileşim dünyasını, fertlerin internet ortamında birlikte gerçekleştirdikleri diyaloglar ve paylaşımlar oluşturmaktadır. Sosyal medyada, sosyal ağlar ve toplu gruplar yer almaktadır. Bireyler, kurumlarını tanıtarak arkadaşlık ilişkileri kurmaktadır. Aynı zamanda sosyal medya ortamında ürün servisi, düşünce ve nesnelere içerdiği hakkında bağlılıklar da gösterilmektedir. Sosyal medya en çok paylaşımın yapıldığı, online medyanın yeni bir türü olarak imkanlar sunduğu en yeni fikirlerden biri olarak kabul edilmektedir (Bat vd., 2010: 351).

Teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak yeni sosyal medya araçlarının oluşması sonucunda bireylere; duygu, düşünce ve eserlerini paylaşacakları çeşitli alanlar sunulmuş, bu mekanlarla beraber paylaşım ve tartışmanın yer aldığı, dönütlerin esas olduğu bir medya ortamı oluşmuştur. Geri dönütler bildirimler aracılığıyla gerçekleşmekte

ve dönütler bildirim kimden geldiğini, bildirim gelen kişinin profil resmini görünür kılarak kullanıcılara göstermektedir. Sosyal medya olarak tanımlanan bu sanal ortam, kullanıcı tabanlıdır. Yapılan araştırmalar insanların sosyal medyada çok zaman geçirdikleri, sanal dünyada gerçek yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarını ve bu sanal dünyada kendilerine yeni bir dünya kurup burada yaşadıklarını göstermektedir. Sosyal medya hem bilgi alışverişi hem de düşüncelerin ifade edilebilmesi açısından bireylere oldukça geniş bir alan açmıştır. Sadece kamuoyu açısından değişiklik yapmamıştır. Aynı zamanda sosyal medya toplumsal değişime teşvik eden önemli bir güce sahiptir (Türten, 2018: 146)

Mahremiyet Kavramının İzahı

İnsanlık tarihi ile birlikte var olan mahremiyet kavramı modernleşme ile birlikte özel ve kamusal alan arasındaki farkın oluşması ile beraber önem kazanarak özellikle son yıllarda gündemde olan bir kavram haline gelmiştir. Mahremiyet kavramı içinde bulunduğu topluma, kültüre, zamana, mekâna göre değişiklik gösteren hiçbir zaman aynı kalmayan bir kavramdır. Mahremiyet duygusu bireyler arasında da bireyin cinsiyetine, yaşına, eğitim seviyesine, dini inancına göre değişiklik gösterebilmektedir. Aynı toplum içerisinde bile değişiklik gösteren hassas bir kavramdır. Dolayısıyla çok boyutlu olan mahremiyet kavramını tek ve değişmeyen bir tanım ile tanımlamak mümkün değildir.

Arapça bir kelime olan mahremiyet yasaklanan, yasak kılınan şeyler anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te mahrem, "yakın akrabadan olduğu için nikâh düşmeyen kimse başkalarına söylenmeyen, gizli şeyler" biçiminde ifade edilmiştir. Bundan hareketle mahremiyet; gizlilik, kişisel gizlilik olarak da tanımlanmıştır (Düzgüner, 2022: 19). Göle'ye göre Müslüman bir toplumda gizlilik gerek aile hayatında gerekse yabancılara karşı yasakların unsurlardır (Göle, 2008: 20). Nitekim İslam terminolojisinde kullanılan mahremiyet kavramı özel hayat ve özel hayatın gizliliği kavramında yer alan dokunulmazlık ve gizlilik unsurlarını içermektedir. İki tür mahremiyetten bahsetmek mümkündür. Birincisi kadının kendisine nikah helal olan ve olmayan erkeklere karşı davranış sınırlarını ifade eden özel anlama gelen mahremiyettir. Yabancı veya el olarak nitelendirilen, ötekine karşı dini değerler ve hassasiyetler temelinde pozisyon olarak tavır belirleme ve bilinçli duruş olarak ifade edilir. Yabancılarla konuşma, görüşme, yolculuk yapma, onların yanında tesettür ve edep kurallarına bağlı kalma gibi durumlar bu tür mahremiyetin kapsamına girmektedir. İkinci tür mahremiyet ise kamu hukukun bir bölümü ve anayasa hukukun bir parçası olan genel mahremiyettir. Kişinin üstünün özel kâğıt ve eşyalarının aranmaması, el konulmaması, konutuna girilmemesi özel haberleşmenin gizliliğine dokunulmaması şeklindeki unsurları kapsamaktadır (Karaman, 2016: 34).

Mahremiyet sosyal ve kültürel farklılıklara bağlı olarak bireyin kendisi ile kendisi dışında kalanlar arasında koyduğu sınırı ifade etmektedir. Bu sınır zamana, mekâna ve bireyin içinde bulunduğu norm koyucu unsurlara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte mahremiyet düzeni oluşturan bir gücün olduğuna dair inancın dışı vurumu olarak da kabul edilmektedir.

Mahremiyete ilişkin tanımlamalarda ortak vurgunun bir sınır çizgisi ile ilişkili olan alanı tarif etmekle ilgili olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Nitekim, hangi biçimde olursa olsun mahremiyet her zaman en az iki taraf arasında var olan bir sınıra dayanmaktadır ve bu sınır aynı toplum içerisinde bireyden bireye veya farklı toplumlarda referans alınan değerlere göre değişebilmektedir. Bu bağlamda her birey ötekini sınırına girmek için izin istemek durumunda kalmakta ve aksi yönde bir hareket, tavır ya da duruşun ihlal olarak değerlendirilmesi söz konusudur (Düzgüner, 2022: 21).

Mahremiyet çok geniş bir kavram olduğundan ötürü mahremiyet sınıflandırmaları da geniş bir alanı kapsamaktadır. Yaşam alanına göre mahremiyet, türüne göre mahremiyet olarak sınıflandırılmaktadır. Mahremiyet sınıflandırmasının ortak noktası ise beden mahremiyeti, bilgi mahremiyeti ve mekân mahremiyetidir. Beden mahremiyeti, bireylerin beden dokunulmazlığını ve beden örtüsünü kapsamaktadır. Bilgi mahremiyeti ise ferdi kendisi ile ilgili bütün bilgileri koruma altına almasını ifade eder. Mekân mahremiyeti ise kişinin odası, evi, ofisi gibi kendisine ait yaşam alanlarına izinsiz olarak girilmemesi gerektiğini ifade eder. Son yıllarda özellikle teknolojinin gelişmesiyle önem kazanan mahremiyet türü ise dijital mahremiyettir (Düzgüner, 2022: 21).

Mahremiyet kavramı hukuki, sosyolojik, dini, mimari ve felsefi boyuta değerlendirilecek kadar geniş bir kavramdır. Mahremiyet yaklaşımları sadece bunlarla sınırlı değildir. Konu, mahremiyetin felsefi temellerinden ekonomik boyutuna, eğitim gerekliliğinden siyasi etkilerine, sağlık uygulamalarından büyük veri depolamalarına kadar genişletilebilir. Yaşanan gelişme ve değişmelerin sonucunda mahremiyet, farklı pek çok alanda ortaya çıkacaktır. Bireysel bir olgu olarak kabul edilen mahremiyet zamanla küresel ölçekte yaşanan sorunlarda kendini göstererek yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu yeni sorunlar yeni çözümlere ihtiyaç duymaktadır.

Değişme, sosyal sistemin reddedilmez bir gerçekliği olmakla beraber sosyal sisteme dinamik karakter kazandıran önemli bir süreçtir. Fakat günümüzde değişimin hızı ve etkisi gelişen teknoloji ile beraber inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Değişimin baş döndürücü hızı değerleri de etkileyerek toplum içerisinde yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Değerlerin değişmesi bireylerin hayatlarında pek çok şeye etki ederek, onları farklılaştırmakta ve dönüştürmektedir. Değerlerin değişmesi ile birlikte insanların alışkanlıkları ve davranış biçimleri de değişmiştir. Davranış biçimleri ve alışkanlıkların değişmesi sonucunda, karakteri, kimliği, ahlâkı kapsayan mahremiyet duygusunu da değişikliğe uğramıştır (Ersoy, 2014: 277).

Sosyal bilimciler mahremiyeti toplumsal değişime tabi olan ve sürekli değişen bir kavram olarak değerlendirmişlerdir. Mahremiyet toplumsal eşitsizlik perspektifinde değerlendirilirken özel hayatın dokunulmazlığı bazı insanlar için değerli iken bazıları için ise daha az değerli ve kırılabilir hale gelmektedir. Kimilerinin hayatları, bedenleri, kendileri ve başkalarıyla olan ilişkileri daha mahrem, daha dokunulmaz ve daha ayrıcalıklı iken kimilerinininki ise daha ilgi çekici, erişilebilir, müdahale edilebilir, suistimal edilebilir, metalaşabilir, vazgeçilebilir hale geldiği ifade edilmektedir (Özbay vd., 2011: 13)

Mahremiyet Ve Sosyal Medya Arasındaki İlişki

İnternetin gün geçtikçe daha fazla yaygınlaşması ile beraber insanlar, bilgisayar ve mobil cihazlarda daha fazla vakit geçirmeye başlamışlardır. Bu gelişmeler ile birlikte vuku bulan sosyal medya birçok alanda yenilik getirmiştir. Geleneksel iletişim araçlarının global hale getirdiği dünyayı sınırsızlaştırmıştır. Ancak tüm bu olumlu gelişmelerin yanı sıra olumsuz sonuçlar da meydana gelmiştir. Sosyal medyada mahremiyet kaybı bu olumsuz gelişmelerin başında gelmektedir. Hatta en önemli sonuçları arasında yer aldığı söylenebilmektedir (Türten, 2018: 147).

Sosyal bilimler mahremiyeti bireylerin, herhangi bir birey ya da kurum tarafından gözetilmeden kendilerinin kontrol sağlayabildikleri durum olarak ifade edilmektedirler. Bireysel kontrole kast edilen bireyin kendi özel bilgilerini başka kişi ya da kurumlarla neyi ne zaman ve hangi ölçülerde paylaşacağına kişinin kendisinin karar vermesidir. Benzer biçimde mahremiyet de fertlerin kendi özel bilgilerini kontrol etme bilgilerin dağıtılmasına izin verme yetkisinin olması oldukça önemlidir. Dolayısıyla mahremiyet yalnızca kişisel bilgilerin gizlenmesi değil bu bilgilerin istenilen kişilerle istenilen ölçüde paylaşarak yayılmasını kontrol etmeyi de içermektedir (Düzgüner, 2022: 20). Bu bilgilerden hareketle mahremiyetin sosyal medyayı kısıtladığını söyleyebilmek mümkündür.

Sosyal medyada bireylerin kendilerini sunmaya yönelik fotoğraflar, profil bilgileri ve içeriklerin paylaşılması yer almaktadır. Popülerliklerini artırmak isteyen sosyal medya kullanıcıları sosyal ağlar üzerinden bilgi paylaşma, kendini sunma faaliyetlerinde bulunma ve profillerini genişletme eğiliminde bulunmaktadır. Bütün bunların sonucunda bireylerin gizliliğinin korunması konusunda mahremiyet kavramı önem kazanmaktadır (Türkoğlu, 2018: 172). Ancak mahremiyet ihlal edilerek kişisel bilgiler sosyal medyada paylaşılmaktadır.

Bireylerin özel alanları yani başka bir ifadeyle mahrem alanında gösterdiği tutum ve davranışları, onların bütün hayatını ifade etmese de o an çekilen bir fotoğraf uzun süreliğine onu bir şekilde tanıtmakta ve temsil etmektedir. Fakat bireyler sanal mekânda olup bitenleri fazla önemsememekte, dikkat çekmek ve fark edilmek için umursamadan paylaşım yapmaktan kaçınmamaktadırlar. Geçmişte bireyler gözetlenme endişesi taşırken, günümüzde ise göz önünde olamama korkusu yaşamaktadırlar (Türkoğlu, 2018: 183).

Oldukça önemli olan mahremiyet kavramına yüklenen anlamlar kitle iletişim araçlarının artması ve yaygın bir biçimde kullanılması sonucunda değişikliğe uğramıştır. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve değişimler ile beraber mahremiyet duygusunun değişmesi neticesinde bireylerin sanal dünyadaki davranış şekilleri de değişmiştir. Özellikle Facebook, Twitter, Instagram, tiktok vb. sosyal medya ağlarında bir şey mahrem olmaktan çıktığında o şeyi paylaşmak daha kolay bir hale gelmiştir. Bireyler sosyal medya aracılığıyla özel hayatını, fotoğraf ve video gibi teknolojik kayıtları paylaşmaktadırlar. Bireylere ait bu özel verilerin yayınlanması kamusal alandaki bireyin güvenliğini tehlikeye sokmaktadır (Dalgaldere ve Kılıç, 2015: 213).

Bireylerin kendilerine ait bilgileri sosyal medyada paylaşımları mahremiyet algısını değiştirdiği gibi mahremiyet ihlalini de artırmıştır. Örneğin paylaşılan bir fotoğrafta yer alan diğer bireyler hakkındaki bilgilerin paylaşılması mahremiyet ihlaline yol açmıştır. Diğer tarafta farklı dosyalarda kaydedilen özel bilgilerin güvenliği de mahremiyet açısından soru işaretleri oluşturmaktadır. Hızlı bir biçimde artan oyun ve uygulamalar farklı ve yeni mahremiyet alanlarının oluşmasına yol açmıştır (Düzgüner, 2022, s. 24).

Sosyal medya aracılığıyla bireyler yerlerini ve düşüncelerini paylaşarak bağlantı kurduğu insanların paylaşımlarını beğenerek kimliğine ve kişiliğine dair pek çok izi sosyal ortamlarda bırakmaktadır. Sosyalleşmeyle beraber görülen özel alanın bir nevi ifşa edilmesi ile mahremiyet sorunsalı oluşmaya başlamıştır. Sosyal medya aracılığıyla mahremiyet algısının ihlal edilmesi sonucu bireyin özsaygısını ve kendi değerini zayıflatmasına neden olmuştur. Sosyal medya kullanıcılarının günlük hayatlarına dair her şeyi sosyal medya hesaplarında paylaştıkları söylenebilmektedir. Kullanıcılar sosyal medyada evliliklerini, çalıştıkları kurumlar ve birimleri, tatile gittikleri mekânları ve çocuklarına dair bilgileri paylaşmaktadırlar. Çeşitli ağlardaki hesaplarına bakılan bireylerin sevgilisi ile ne zaman ayrıldığı, çocuğuna taktığı ismi, iş arkadaşıyla ne problem yaşadığı, kaç çocuğunun olduğu gibi pek çok konu hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Bu durum mahremiyet kaybının oluşmasına neden olmuştur (Türten, 2018: 148).

Bilginin dijitalleşmesi beraberinde bazı sorunlarda getirmiştir. Bunlardan birincisi; mekânsal mahremiyetin ihlalidir. Günlük aktivitelerimizi gerçekleştirdiğimiz mekânlar mahrem alan olarak kabul edilmekte ve bu mahrem alanları yabancılara gösterilmemektedir. Ancak sosyal medyanın yaygın olarak kullanılması sonucu mahrem alan olarak kabul edilen mekânlarda paylaşılan fotoğraf ya da videolar mekânsal sınırları ortadan kaldırarak mahremiyet alanlarını ihlal etmektedirler. İkincisi izler kitlenin gelecekte var olabilmesi; bilginin kaydedilmesi ve kalıcı olması bir bilginin gelecekte de tükenilmesine imkân vermektedir. Mesela herhangi bir mekânda gerçekleştirilen konuşma geçici ve yalnızca o anda o mekânda bulunanlara özgü değildir, çünkü kaydedilen ve gelecek zamanlarda kontrol edilemeyen bilgiler, habersiz bir biçimde başkaları tarafından paylaşılmakta ve dinlenilmektedir. Üçüncüsü ise Sanal ve fiziksel ortamların kesişmesidir. Sanal ve kişisel ortamların kesişmesi ile kast edilen paylaşılan unsurların uygun bile olsa fertlerin hayatlarını olumsuz etkileme biçimidir. Mesela herhangi bir bireyin bir partide uygun davranışlar sergilemiş olsa dahi, bu kişinin partide çekilip sosyal ağ sitelerinden birine yüklenen bir fotoğrafı, fotoğraf o kişinin hayatının tamamını yansıtmıyor olsa bile, potansiyel işverenler tarafından uygunsuz kabul edilebilir (Zengin, M. vd., 2015: 117-118). Yani mekânlar ve zamanlar farklı olsa bile sosyal medyada paylaşılan fotoğraf, video ya da ses gerçek hayata karşımıza çıkıp hayatımızı olumsuz etkilemektedir.

Sosyal medya yalnızca gerçek hayattaki kişisel bilgilerin sosyal ortamda erişilebilirliğinin kontrol altına alınmasıyla sınırlandırılmamaktadır. Günümüzde internet bir aktivite ve sanal kamusal alan olarak kabul edilmektedir. Medya içinde yaşanan dünyayı kavrayıp anlamlandırmak, toplumsal olaylardan haberdar olmak, toplumun diğer fertleriyle bağlantı kurmak, kendi kimliğini oluşturarak var olmanın temel araçlarından biri

haline getirtmiştir (Özgül, 2012: 4528). Medya aracılığıyla oluşturun bu yeni hayatlar çoğu zaman bireylerin yaşadıkları gerçek hayat ile farklılık göstermektedir.

Nitekim gerçek hayata mahrem olarak kabul edilen çeşitli durumlar sanal ağlarda göz ardı edilebilmektedir. Aynı zamanda medya aracılığıyla daha geniş alanı görünür kılmak kaygısı da mahrem olanın sınırlarının çözülmesine neden olabilmektedir. Bireysel hayatın mahremiyet sınırı her ne kadar bireyin kendi tercihlerine bağlı olarak değişkenlik gösterse de farkında olmadan ya da çeşitli kaygıların tesiriyle başkalarıyla paylaşması olarak kabul edilse de ortaya çıkan sonuç özel hayatın teknoloji aracılığıyla saçılarak mahremiyetin ortada kaldırılması şekline bürünebilmektedir.

Kadın Ve Mahremiyet

Türk toplumunda kadın ailenin temel direği olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte kadın anne, eş, evlat, abla gibi sahip olduğu statü ve bu statülere bağlı olarak gerçekleştirdiği rolleri ile de kimliği açısından oldukça önemli bir değere sahiptir. Türk devlet geleneğinde de kadına büyük önem verilmiş, Türklerin yöneticilere atfettikleri kutlu özellikler kadın içinde geçerli olmuştur. Kağan ile hatunun adı birlikte geçerek kadınlarda yönetimde söz sahibi olarak emirlerde her ikisinin imzası bulunmaktadır. Dolayısıyla kadına değer verme; aileye değer vermek, aile değer vermek ise topluma değer vermekle eş tutulmuştur. Bunlarla birlikte kaynaklarda Türk kadını, güzelliği ve yiğitliği ile beraber iffeti sadakati ve vefası ile de ön plana çıktığına vurgu yapılmaktadır. Yine Marco Polo Türk kadınlarının bütün dünyanın en temiz ve en ahlaklı kadınları olduğunu vurgulayarak Türk kadınının ahlaki güzelliğine dikkat çekmiştir (Çimen, 2022: 293).

Kimi düşünürlere göre her aşamada olmasa da bazı konularda mahremiyet alanında toplumumuzda Tanzimat dönemi ile başlayan bir gerileme söz konusu olmuştur. Tanzimat'tan itibaren Batılılaşmanın ölçütü izah edilmeye çalışılırken kadınların mahremiyeti ve cinsiyetler arası birlikteliğin sınırları tartışma konusu olmuştur. Mahrem ve namahrem, evin içeri ve dışarı arasındaki sınırlar ve düzenlemelerin Tanzimat dönemiyle birlikte sarsıntıya uğratıldığı savunulmuştur (Göle, 2008: 56). Tanzimat döneminde moda ve salon dergileri, saç ve cilt bakımları, kozmetik kullanımı konularına yer verildiğini çarşafli kadınların İsveç jimnastik dersi aldığı, kız öğrencilerin bellerine peştamal bağlamış Yunan heykellerini çıplak model olarak kullanmaları olumsuz bir biçimde eleştirilmiştir. Yine bu dönemde kadınların açılması, dışarıya çıkılması, jimnastik yapması, dans etmesi gibi durumların kadın yaşam alanlarının giderek görünürlük kazandığını sembolize etmiştir. Batıcılar ile muhafazakârlar arasındaki görüş ayrılıklarının kadın konusunu üzerine temellenmesinin nedeni mahremiyetin bozulmasıyla ilgili olduğu savunulmaktadır. Mahrem ile namahrem arasındaki sınır çizgisini belirleyen kadın gövdesi farklı toplumsal projeleri sergilemeye devam etmektedir (Göle, 2008: 56). Günümüzde bu durum hat safhaya ulaşmıştır. Kadınlarımız evlerinde hatta yatak odalarında dans videoları paylaşarak mahrem olanlarını yok etmektedirler.

Kadın ve erkek her ikisi de insanlığın gelişimini birlikte sağlayan varlıklardır. Birbirlerinin tamamlayıcıları erkek olmasa kadın, kadın olmasa erkek tek başına türünü sürdüremezdi (Tayanç, F. ve Tayanç, T., 1977: 12). Kadınlar

ve erkekler arasında toplumsal olarak kurulmuş, kültürler arasında ve her bir kültürde zamana ve mekâna bağlı olarak değişiklik gösteren farklılıklar toplumsal cinsiyet olarak tanımlanmaktadır (Tokuroğlu, 2004: 11). Çok boyutlu olan mahremiyet kavramını cinsiyet de etkilemektedir. Kadın açısından mahremiyet kadının bedenine, hayat alanına ve yabancı bireylerin bakışına yasaklanan durum olarak ifade edilmektedir. Tesettür, haya, nikah, hicap gibi kavramlar doğrudan mahremiyet ile ilişkilendirilmektedir (Çimen, 2022: 292).

Kadınların mahremiyet konusuna bakışları sürekli değişiklik göstermektedir. Anadolu'da mahremiyetin korunması için perdeleri kapatma, özel alanlar kullanma, kapıyı kilitleme, gözleri kaçırma, diğer insanlardan çekinme, konuşulan konuya göre ses düzeyini ayarlama ve etraftaki kişilerden farklı dil konuşma gibi bazı kültürel yöntemler geliştirilmiştir. Duyguların doğrudan söylenmesi ayıp karşılandığı için aşk, sevgi, aile bağlantıları motiflere işlenmiştir. Modernleşme ile birlikte bu algılar değişmiş kadın kimliğinde meydana gelen bu değişimlerin mahremiyetinde değişmesine neden olmuştur. Modernizm kadının mahremiyet alanının dışına çıkarak kurtulacağına dikkat çekmiştir. Önceki dönemlerde mahrem olmadığı gerekçesi ile söylenmeyen motiflere işlenen duyguların tersi durum ortaya çıkmıştır. Modernizm mahremiyetin en önemli unsurların kabul edilen ev kadınlığı, anneliği ve aileyi küçümseyerek modern düşünce ile birlikte aşk, cinsellik, romantizm gibi konular ön plana çıkartılarak kadın bakış açısı değiştirilmiştir. Dolayısıyla mahremiyet çözümlenip yeniden inşa edilmiştir (Bağlı, 2011).

Değerlerin merkezinde yer alan mahremiyet kavramı, özellikle İslam toplumlarında sık kullanılan bir kavramdır. Nur suresinin 30. ve 31. Ayetlerinde. İslam dininin temel değerlerinden biri olan mahremiyet, aile yapısını ayakta tutarak kadın erkek ilişkisinin omurgasını oluşturmaktadır. "Mümin erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır." "Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları (mümin kadınlar), ellerinin altında bulunanlar (köleleri), erkeklerden, ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılın diye ayaklarını yere vurmasınlar (Dikkatleri üzerine çekecek tarzda yürümesinler). Ey müminler! Hep birden Allah'a tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz" (Altuntaş ve Şahin, 2010: 352).

Postmodern dönemde kültürel değerler ve dini normlar göz ardı edilerek estetik ve zevk unsurları ön plana alınmış ve sanal dünyada "var kaygısı" ortaya çıkmıştır. Geçmişte mahrem olarak kabul edilen kişisel veriler, fotoğraflar, aile içi aktiviteler sosyal medyada paylaşılarak aile içi aktiviteler ile ilgili sınırlar ihlal edilmiştir. Toplumun çekirdeği aile ise ailenin de çekirdeği kadındır. Toplumda yaşanan bu sorunların ortada kaldırılması için geleceğimizi inşacı olan kadınlarımızın sanal paylaşım platformlarında kaybolma sorunun ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Sosyal Medyada Kadın Mahremiyetinin Dönüşümü

Sosyal medyanın gün geçtikçe yaygın olarak kullanılması ile beraber bireyler ve kurumlar ihtiyaçlarını gidermek amacıyla geleneksel yöntemleri terk edip sosyal medyayı kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Bu anlamda, özellikle işveren ile iş arayan bireyleri bir araya getiren çeşitli platformların günümüz toplumlarının işleyişine katkıda bulunan önemli bir ihtiyacı karşıladıkları söylenebilir. Ancak söz konusu işleyiş bununla sınırlı kalmamakta işverenler bir sonraki aşamada işe alacağı kişi hakkında sosyal paylaşım platformlarından bazen özel hayatın gizliliğini ihlal etmeye kadar varabilen bilgi toplama faaliyetleri de yürütebilmektedir. Benzer bir biçimde birey iş başvurusunda bulunacağı kurum hakkında sosyal medyada bilgi toplamaktadır. Bunların ötesinde bireyler bizzat sosyal medyanın kendisini doğrudan ekonomik kazanç sağlama amacına yönelik olarak kullanabilmektedir. Günümüzde bireyler ekonomik anlamda gelir sağlamak amacıyla sosyal medya da fotoğraf, video paylaşmakta ve canlı yayın açmaktadırlar. Dolayısıyla sosyal medyanın yaygın kullanımı ve kullanma amacındaki farklılıklar genel anlamda toplumsal hayatın dönüşümünde özel anlamda ise mahremiyeti etkileyerek mahremiyetin dönüşümüne neden olmaktadır denilebilir.

Son yüz yıl dikkate alındığında kitle iletişim araçlarında gerçekleşen gelişmeler ve bunlar içerisinde de özellikle televizyon ve internet teknolojilerinin yaygın kullanımı mahremiyet anlayışını ciddi düzeyde etkileyip, değiştirmiştir. Sosyal medya ise değişimin bugün itibarıyla en önemli ve tüm diğerlerinden farklı işleyen mantığa sahip aracıyı oluşturmaktadır. Bireyler sosyal medya aracılığıyla ve tamamen kendi istekleriyle tüm mahrem özelliklerini alenileştirip herkese açık hale getirebilmektedirler. Mahremiyetin önemli bir değer olarak kabul edildiği geleneksel anlayışın yerine gizlilik önemini yitirmiş özel alan kamuya açık hale getirilerek göz önünde olan değer kazanarak itibar görmeye başlamıştır (Vatandaş, 2020: 439).

Günümüzde bireyler sosyal medyada görünmeyi önemli bir değer kabul ederek ağ toplumlarında görünmek için kendilerine önemli bir alan yaratmışlardır. Kısa video ve canlı yayın paylaşım platformu olan sosyal medya uygulamaları ücretsiz olarak akıllı telefonlar üzerinden kullanılmaktadır. Kullanıma sunulan efektler ve filtreler ile kullanıcıların farklı ve eğlenceli videoların oluşturulmasına imkân sunan platforma teknik açıdan bakıldığında kendine özgü bir akışı ve dili olduğunu ifade etmek mümkündür. Bireye özgü olması bakımında önemli kabul edilen bu uygulamalar, yeni bir uygulama kullanıcısı uygulamanın ilk kullanıcıları tarafından seçilen ve hızlı bir biçimde yayınlan videolara ulaşabilecek bu sayede platformu keşfedecektir. Uygulamayı kullanmadan önce hangi içeriklerin daha çok kullanıldığı, hangi içeriklerin üreticinin takibi tarafından değer görüldüğü, hangi konu ve videoların ön plana çıktığını bu sayfa aracılığıyla öğrenmek mümkündür. Uygulamalar arasında farklılıklar olsa da bazı uygulamalar arasında benzerliklerin olduğunu görmek mümkündür (Tekeli, 2022: 573). Örneğin bu uygulamalardan biri olan "tiktok" gün geçtikçe artan kullanıcı sayısı ve platformun yapısal özelliklerinden dolayı kendine özgü bir çevrimiçi topluluğu oluşturarak yeni sosyal medya fenomenleri üretme bağlamında oldukça popülerdir (Göksu vd., 2022: 75).

Sosyal medyanın giderek yaygınlaşması sonucunda kadın bedeni çoğu kez kamusal alanda bir meta haline dönüştürülmekte ya da en azından böyle bir tehlikeye karşı kadın savunmasız bırakılmaktadır. Sosyal medya

platformlarında cinselliğin fazlasıyla vurgulanması, kadın bedeninin bir pazarlama aracı olarak kullanılması, kadın ve kadın bedeninin mahremiyetini de yok etmiştir. Geçmişte kadınların davranışları doğrudan devlet, aile ya da dini kurumlar tarafından takip ediliyor iken günümüzde bu görevi kitle iletişim araçları üstlenmiştir. Fotoğraf, televizyon, sinema vb. kitle iletişim araçları görsellik faktörüne dayanarak kendilerini gerçekliğin şeffaf kaydı olarak sunmuştur. Bu unsurlar aracılığıyla kadın bedeni egemen ideallere göre kendini göstermiştir. 'Çalışın, kendinizi değiştirin, daha iyi görünün, daha erotik olun' gibi sloganlar aracılığıyla kadınlar; erkek normlardan ayrılmış, belirlenmiş cins olarak kültür tarafından imgeler aracılığıyla sunulur. Kadınların bu ideallere ulaşmaları içinde 'hareket etme! Arzu etme! Erkeklerin ilgisini bekle! Gibi kadın bedeni üzerinden mesaj verilmektedir (İmañcer, 2006: 47). Bu düşüncelerden hareketle sosyal medya ile birlikte kadının eylemlerinde ve bu eylemleri gerçekleştirmek için davranışlarında değişikliğin beklenildiği bu kuralarda ise mahremiyetin göz ardı edildiğini söylemek mümkündür. Nitekim temelini ekonomik kaygıların oluşturduğu kazanımlar elde etmek amacıyla tiktok, instagram ve youtube gibi platformlarda açılan canlı yayınlar aracılığıyla kadın bedenin ön plana çıkarılması sıklıkla rastlanılan bir durumdur. Örneğin saçlar, dudaklar, elbiseler, beden duruşları, yapılan danslar araç olarak kullanılmaktadır. Kadın bedeni sosyal medya platformlarında daha fazla takipçi ve beğeni kazanan, ekonomik kazanç elde etme amacıyla kullanılan bir meta olarak dönüştürülmekte ve mahremiyet yok edilmektedir.

Geçmişte günlük tutulur ve tutulan bu günlükler sıkı sıkıya saklanırken günümüzde ise akla gelebilecek her unsur her konu internet üzerinde binlerce kişi ile paylaşılmaktadır. Silinse dahi pek çok kişiye ulaşan bu mesaj, fotoğraf ya da videolar dijital iletişimi kalıcı hale getirmektedirler. Nitekim sanal ağlarda icra edilen her türden etkileşim web siteleri, internet servis sağlayıcıları, arama motorları tarafından arşivlenmektedir. Çoğu durumda ise profesyonel olmayan sıradan kullanıcıların girmiş olduğu etkileşimler kişisel verilerin sanal ağlarda izinsiz kullanımına davetiye çıkarmaktadır. (Zengin, M. vd., 2015: 117). Mahrem olup olmadığı düşünülmeden paylaşılan ses, fotoğraf ya da videolar sonradan silinse dahi mahremiyet ihlal edildiği için paylaşan kişi için bir tehdit unsuruna dönüşebilmektedir. Cinsiyet gözetmemekle birlikte mahremiyet ihlali bağlamında özellikle kadınlar çeşitli mağduriyetlerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Sosyal medya aracılığıyla mahremiyetin pek çok alanda ihlal edildiği görülmektedir. Mahremiyetin ihlal edildiği alanların en önemlisi mahrem ve özel alan olarak kabul ettiğimiz evlerimizdir. Toplumda hemen hemen herkesin evlerini mahrem olarak gördükleri ancak sosyal medyada yaygın bir biçimde evlerinin içlerini rahat bir biçimde paylaştıklarını gözlemlemekteyiz.

Günümüzde çoğu birey evlerini mahrem alan olarak görmekle beraber evlerinde canlı yayın açmak, evlerini ve ev hallerini başkalarıyla paylaşmaktan herhangi bir sakınca görmemektedirler. Ahlaki boyuta olduğu sürece yani küfür ve ahlaksız davranışlar içermediği sürece evlerinde canlı yayın açmak, çocuklarını ve evini paylaşmanın normal olduğu toplumda yaygın olarak kabul edilmektedir. Yani sosyal medya kullanan ve evlerinde canlı yayın açan kullanıcılar mekân mahremiyetinin ne olduğunu farkında olmalarına rağmen kendi çıkarları ve kazançları için kendilerince doğrular oluşturup mekân mahremiyetini ihlal edebildikleri ya da bunu makul ölçüler

oluşturarak meşrulaştırabildikleri sıklıkla gözlemlenebilmektedir. Her ne kadar sosyal medya kullanıcıları durumu normalleştirip mahremiyeti ihlal etmediklerini düşünseler de geleneksel anlamda ve çoğu toplumda geniş toplumsal kesimler açısından bireyin ve ailesinin yaşadığı ev, herkesin rahatça içerisine girebileceği bir yer olarak kabul edilmemekte yani mahrem olarak tanımlanmaktadır.

Günümüz gösteriş toplumunda, iletişim şekillerini ve tutumlarını belirleyen sosyal medya araçları vasıtasıyla bireyler görünür olma, takip edilme arzusuyla kendi mahremlerini ifşa ederek yok etmektedirler. Teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması sonucu 21. yüzyıl tüketim çağına dönüşmüş ve tüketimin temel öznesi olan insanın temel gayesi sahip olduklarını başkalarına göstermesi olmuştur. İnternette teknoloji şirketleri aracılığıyla sunulan hizmetlerin kullanımı sırasında kişilerin verdikleri kimlik bilgilerinin toplanması ve işlenmesinin yanı sıra, bizzat bireyler sosyal medya hesaplarında kişisel bilgilerini gönüllü olarak paylaşmakta ve bugün bireylere ait mahremiyet, hiçbir kitle iletişim aracında yayınlanmadığı kadar sosyal ağlar aracılığıyla gönüllü ve yaygın bir şekilde sergilenmektedir (Vardi, 2015, s. 64).

Günümüz sosyal medya platformlarında kullanıcılar meskenlerindeki özel durumlarını, kendilerine ait bazı bilgi, belge ve görsellerini yine kendi rızalarıyla paylaşması sebebiyle, mahremiyet alanlarının alenileşmesine paralel olarak, güvenlik ile ilişkili çeşitli problemlerle karşı karşıya kalabilmeleridir. Her ne kadar sosyal medya kullanıcıları kişisel alanlarında paylaştıkları fotoğraf ve videoların kendileri tarafından seçilmiş oldukları için kişisel mahremiyetlerine zarar vermeyeceğini düşünüyor olsalar da durum düşünülenin aksine gelişmektedir. Günlük hayatta bireylerin çoğu meskenlerini ve ailelerini mahrem olarak görmelerine karşılık sosyal medyada onlar ile ilgili paylaşımlar gerçekleştirerek kendileri ile çeliştikleri gibi, sanal güvenlik açıklarına karşı da kendilerini korumasız bırakmaktadır. Kendi meskenini ikinci, üçüncü kişilere açmamak ve özel yaşamını ifşa etmemek öncelikle kişinin kendi üzerine düşen bir sorumluluktur. Çünkü bu sayfalar bireylere özgü sayfalar olsa da başkaları rahatlıkla ulaşabilmektedir. Bu bilgiler kaldırılrsa dahi kayıt altına alınmaktadır.

Bütün bunların ötesinde Türk-İslâm medeniyeti açısından bakıldığında bireysel mahremiyeti ve aile mahremiyetini önemseyen yaklaşımında çoğu durumda giderek silikleştiğini söyleyebilmek mümkündür. Konutların inşasından, sokak, cadde, mahalle ve şehir planlamalarına varıncaya kadar sosyo-kültürel hayatın insanın saygınlığı üzerine kurgulandığı bir ortamın varlığı söz konusudur. Halbuki günümüzde sosyal medya aracılığıyla yapılan paylaşımların getirdiği birtakım mahremiyet ihlalleri sonucu özel hayatın gizliliği bağlamında mesken mahremiyetinin yeterince muhafaza edilemediği görülmektedir (Çekiç & Ayengin, 2021, s. 84).

Nitekim, çoğu kez dinsel ritüellerini yerine getiren sosyal medya kadın kullanıcıları sosyal medyada paylaşım yaparken sözü edilen hassasiyetlere ya dikkat etmemekte ya da farkında olmadan çeşitli açılardan mahremiyetlerine zarar verebilmektedirler. Örneğin, bazı sosyal medya kadın kullanıcıları canlı yayın esnasında saçının bir kısmının göstermekte, vücut hatlarını gösteren kıyafetler giymekte, kollarının ve boynun açık olması onlar için herhangi bir problem teşkil etmemektedir. Günlük hayata muhafazakâr olarak görünen sosyal medya kadın kullanıcıları canlı yayın esnasında muhafazakarlıklarını koruyamamaktadırlar. Bunlar arasında evli ve çocuklu olan kadınlarında bulunmaktadır. Evli ve çocuklu olan bazı sosyal medya kadın kullanıcıları ekonomik

kazanç sağladıkları için eşleri tarafından desteklenmektedirler. Bu insanlar eşlerinin geç saatlere kadar canlı yayın açmalarını hatta çocuklu oldukları için çocuklarının kendilerini rahatsız etmemeleri adına özellikle geç saatleri seçmekte ve eşlerinin ekonomik gelir getirdikleri için bu durumu gayet normal karşılamaktadırlar. Bazı bireyler için tersi durumda mümkündür.

Sanal ortamda uzun saatler geçiren kadın kullanıcılar, eşlerini ve çocuklarını ihmal edebilmekte, bu da aile içi iletişimde sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Sosyal ağlarda geçirilen sürenin artması aile üyelerinin birlikte geçirdikleri zaman dilimlerinin azalmasına yol açmaktadır. Sanal ortamda kontrolsüz vakit geçiren bireyler, eşini ve çocuklarını ihmal edebilmekte, bu durum aile içi iletişimde kopukluklar yaşanmasına yol açabilmektedir (Utma, 2020, s. 1018). Sosyal medyada canlı yayın açan ve sosyal medyayı yoğun bir biçimde kullanan kadınlar sözel olarak ailesine yeterince vakit ayırdığını ifade etseler de uygulamaya geçirmemektedirler. Sosyal medya, aile üyelerinin birbirleriyle geçirdikleri zamanın önüne geçtiğinde aile içi iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Geleneksel aile değerleri bu sınırsız veri bombardımanı altında dönüşüme uğramaktadır. Sosyal medyanın etkisiyle aile içi mahremiyet algısı giderek zayıflamakta, bireyciliğin çok daha fazla öne çıktığı görülmektedir (Utma, 2020, s. 1022).

Aile her şeyden önce bireyin huzur bulduğu bedenine ise sükûnet bulduğu bir yuvadır. Bu yuvada birey hem maddi ve yaşamsal açıdan bir güvenlik hem de ahlaki bir terbiye edinir. Aile toplunlar için ise gerek örf, adet, gelenek ve ahlak gibi toplumsal değerlerin yaşatılması gerekse bu değerlerin nesillerden nesillere aktarılması açısından büyük rol oynamaktadır. Zira sağlam aileler içerisinde yaşayamayan bir birey yozlaşmaya ve sağlam aile temelleri üzerine inşa edilmemiş bir toplum yok olmaya mahkumdur (Gündoğdu, 2014, s. 338). Sosyal medya aracılığıyla bireylerin mahrem olan evlerinde canlı yayın açmaları, videolar paylaşmaları ve sosyal medyada oldukça fazla zaman harcamaları aile yapılarını olumsuz etkilemiş, ailenin ve devamında toplumun ahlaki değerlerinin bozulmasına sebebiyet vermiştir. Çünkü insan ahlaki hayata ilk adımını ailede atar. Bu anlamda aile, insanın ahlakını korur, geliştirir ve olgunlaştırır. En önemli sorumluluklarımızı öğrendiğimiz bir okul ve üstün ahlakın oluşturduğu bir yer olan aile en büyük ahlaki kurumdur. Bu büyük kurumun içerisinde bulunan aile fertlerinin de kendilerine ait olan özel görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekir.

Sosyal medyanın yaygın kullanılması sonucunda toplumun mihenk taşı olan ailede ciddi anlamda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Literatürde artan sosyal medya kullanımı ile birlikte, boşanmalarda artış yaşandığına dair çalışmalar mevcuttur Kadın ya da erkek artan sosyal medya kullanımıyla aldatan ya da aldatılan taraf olabilmektedir. Ayrıca farklı yaş gruplarından kişiler de randevu ayarlama ve ilişki kurma seçeneğine sahip web sitelerini tercih edebilmekte, evliliklerinden memnun olmayan kişiler sosyal medya aracılığıyla daha uygun bir eş arayışına girebilmektedir. Hal böyle olunca evlilikler kadar boşanmalar da sosyal medyadan etkilenebilmektedir. Zira düşük maliyet ve kolay erişilebilirlik ayrıca isteğe bağlı olarak anonim kalabilmek, mahremiyet algılarının dönüşmesine neden olmakta bu durum da evliliklerde sevgi, saygı, sadakatin yerini sadakatsizlik ve aldatmaların almasına neden olmaktadır (Coşan, 2022, s. 2649).

SONUÇ

Kadın insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar daima aktif bir şekilde üretime katılarak toplumların oluşmasında ve gelişmesinde katkıda bulunmuştur. Toplumu var eden kadın, her anlamda toplumlara katkı sağlamıştır. Neslin devamından tutunda aile kurumuna, eğitimden siyasette, ekonomiden hukuk kurumuna kadar sosyal yapıyı oluşturan kurumlar içerisinde aktif bir biçimde rol almış ve her anlamda toplumsal üretimin merkezinde yer almıştır. Çağlar boyunca toplumsal hayatın merkezinde yer almakla görünür hale gelen kadın, çağımızda görünür olmanın mahremiyet anlamında dönüştüğü bir dünyada kendisini yeniden yapılandırmaktadır.

Günümüzde en çok tartışılan konulardan biri de özel hayatın gizliliğidir. Özellikle teknolojinin gelişmesi ile birlikte bu konu önem kazanmıştır. Çünkü özel hayatın gizliliği ile teknolojinin gelişmesi arasında ters bir ilişki bulunmaktadır. İnternet gözetleme ve iletişim alanındaki yeni araçlar bir şekilde özel hayatın alanını biraz daha daraltarak görünmeyen ve gizli mahrem kabul edilenleri görünür hale getirmiştir. Bu anlamda sosyal medya mahremiyetin dönüşümünde oldukça etkili olmuştur. Daha da önemlisi sosyal medya bireylerin mahremiyet anlayışlarını ve ölçütlerini değiştirmiştir. Kim daha çok mahremiyetini açarsa o kadar o kadar ilgi çekmekte ve sosyal medya yıldızı haline gelmektedir. Örneğin takipçi sayıları ile “var olan” Dilan Polat, Şeyma Subaşı gibi fenomenler yatak odalarına kadar paylaşımlar gerçekleştirerek, mahrem alanlarını paylaşarak ilgi görmektedirler. Benzer bir yönelimle binlerce ev kadını evlerinde sosyal medyada canlı yayın açarak ekonomik kazanç sağlamaya çalışmaktadır. Bu durum mahremiyetin sosyal medya aracılığıyla giderek azaldığını bize göstermektedir. Sosyal medya da bireylere ekonomik anlamda sunulan fırsatlar karşılığında ödenecek bir bedel olarak mahremiyet kaybını kabullenmektedirler. Bu yönelim hem seküler anlamda hem de içerisinde bulunduğumuz medeniyet dairesinin değerleri anlamında çeşitli tehdit alanları yaratmaktadır.

Özel hayatın nerede başlayıp nerde bittiğine dair anlayışların giderek dönüştüğü, silikleştiği, belirsiz ve geçişken olduğu günümüz dünyasında, gizliliğin ve mahremiyetin neredeyse bir sosyal ve psikolojik ihtiyaç olmaktan çıkarak bağlama, ihtiyaçlara ve arzulara göre her seferinde yeniden tanımlandığı gözlemlenmektedir. Bu durum pratikte çoğu kez güvenlik ve gizlilik ihlallerinin yaşanmasına sebebiyet vermekle birlikte çok daha geniş çerçevede toplumsal değerlerin çözülüşüne kaynaklık etmektedir.

Sosyal medya üzerinde gerek ekonomik kazanç elde etme arzusuyla hareket edenler gerekse “var olabilmek”nin dayanılmaz çekiciliği karşısında mağlup olanlar mahrem alanlarından ve mahremiyet olarak gördükleri unsurlardan vazgeçip evini, çocuğunu ve bedenlerini paylaşmakta ve bunda herhangi bir sakınca görmemektedirler. Bu durumu normal kabul edip mahremiyetlerini ihlal etmediklerini belirterek, bundan endişe duymadıklarını ifade edebilmektedirler. Netice itibarıyla mahremiyet algısında özellikle sosyal medyanın yaygın olarak kullanılması sonucunda günümüz toplumunda mekânsal mahremiyetin kayboluşu bağlamında önemli dönüşümlerin meydana gelmekte olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, H., Şahin, M. (2010), *Kuran-kerim meali*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları/743 .
- Bağlı, M. (2011), *Modern biliş ve mahremiyet*. Yarın Yayınları.
- Bat, M., Akıncı, V., Baril, Z. (2010), Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim akültesine yönelik bir araştırma. *Journal Of Yaşar University*, S. 3348-3382. <https://doi.org/10.19168/Jyu.65130>.
- Coşan, B. (2022), Wep 1.0'dan wep 3.0'a mahremiyetin dönüşümü ve dezavantajlı gruplar açısından muhtemel sonuçlar, *Çalışma Ve Toplum Dergisi*, 2639-2662. <https://doi.org/10.54752/Ct.1191456>.
- Çalışkan, M., Mencik, Y. (2015), Değişen dünyanın yeni yüzü: sosyal medya. *Akademik Bakış Dergisi*, S. 254-277. <https://doi.org/10.29228/İtamder.7>.
- Çekiç, S, Tevhit, A. (2021), Sosyal medyadaki mahremiyet ihlallerinin bazı fıkhi yansımalarına dair, *Mütefekkir*, 71-93. <https://doi.org/10.30523/Mutefekkir.939267>.
- Çimen, L. (2022), Kadın ve mahremiyet. Ş. Albayrak İçinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet*. Ütopya Yayınevi.
- Dalgaldere, S., Kılıç, E. (2015), Büyük veri ve mahremiyet sorununa eleştirel bir bakış. S. Dalgaldere, & R. Çelik İçinde, *Yeni Ve Geleneksel Medya Okumaları* (S. 201-219). İskenderiye Kitap.
- Düzgüner, S. (2022), Mahremiyetin tanımı sınıflandırılması ve boyutu. Ş. Albayrak İçinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* (S. 19-36). Ütopya Yayınevi.
- Ersoy, E. (2014), Değişen değerler dünyasında gençliğin ahlakla imtihanı. *Gençler ve Değerler Sempozyumu*, (S. 270-285).
- Giddens, A. (2014), *Modernliğin Sonuçları*. Ayrıntı Yayınları.
- Göksu, O., Kuş, O., Ünlü, D. (2022), *Tiktok sosyal medya bir paradigma dönüşümü*. Konya: Literatürk.
- Göle, N. (2008), *Modern Mahrem*. Metiş Yayınları.
- Gündoğdu, S. (2014, Mayıs), Ahlak felsefesi bağlamında kadın ve aile. *Kadın Ve Aile Sorunları Sempozyumu*, S. 335-348.
- İmançer, D. (2006), Cinsiyet rolü temsili: medya kültürü, feminizm, Televizyon Ve Seriyaller. D. İmançer İçinde, *Medya Ve Kadın* (S. 47-66). Ebabil Yayınları.
- Karaman, A. (2016), Mahremiyetin tanımı ve sınırı. *Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (S. 29-52). İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Kuşay, Y. (2013), *Sosyal medya ortamında çekicilik ve bağımlılık facebook üzerine bir araştırma*. Beta Yayım.
- Özbay, C., Terzioğlu, A., Yasin, Y. (2011), *Neoliberalizm ve mahremiyet*. Metiş Yayınları.
- Özgül, G. E. (2012), Bir görme biçimi olarak yeni medya: kamusal bir alan imkânının araştırılması. *Journal Of Yaşar University*, S. 4526-4547. <https://doi.org/10.19168/Jyu.74937>.
- Tayanç, F., Tayanç, T. (1977), *Dünyada ve türkiye'de tarih boyunca kadın*. Toplum Yayınevi.
- Tekeli, E. S. (2022), Kamusal mahrem: tiktok örneğinde mahremiyet ve sosyal medya. H. Hülür, & Cem Yaşın İçinde, *Yeni Medya Toplum Ve Kamusal Alan* (S. 563-586). Ütopya.
- Tokuroğlu, B. (2004), *Özgürleşemeyen Kadın*. Odak Yayınevi.

- Türkoğlu, H. S. (2018), Sosyal medya üzerinde mahremiyet farkındalığı ve değişim ölçümlenmesine yönelik bir araştırma. *Istanbul University Journal Of Communication Science*, S. 163-189.
- Türten, E. (2018), Yüksek lisans öğrencilerinin sosyal medyada mahremiyet algısı: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 143-161. <https://doi.org/10.31123/Akil.460160>.
- Tulum, B. A. (2022), Sanal ağlar ve yabancılaşma: Dijital yerli öğrencilerin sanal ağlardaki kültürel yabancılaşması. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, S. 87-111. doi.org/10.46291/Zfw/140205.
- Utma, S. Aile kurumunun dönüşümünde sosyal medyanın etkisi: *Aile içi iletişimin dijitalleşmesi*, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, . 1016-1023.
- Vardi, R. (2015), Sanal Mahremiyet, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 53-73.
- Vatandaş, S., (2020), Mahremiyetin dönüşümü ve iletişim araçları, *Humanitas*, 437-458.
- Zengin, M., Zengin, G., Altınbaş, H. (2015), Sosyal medya değişen mahremiyet facebook mahremiyet, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, S. 112-136. <https://doi.org/10.19145/Guifd.11157>.

Etik Metni: Bu çalışma etik kurul onayı gerektirmeyen bir çalışmadır. Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı: 1. yazarın katkı oranı %50, 2. yazarın katkı oranı %50'dir. Yazarlar çalışmaya eşit katkı sunmuştur.

KATKI ORANI	KATKIDA BULUNAN YAZARLAR
Fikir ve Kavramsal Örgü	Musaye KONAK ÖZÇELİK Ahmet ÇETİNTAŞ
Literatür Tarama	Musaye KONAK ÖZÇELİK Ahmet ÇETİNTAŞ
Yorum	Musaye KONAK ÖZÇELİK Ahmet ÇETİNTAŞ
Sonuç	Musaye KONAK ÖZÇELİK Ahmet ÇETİNTAŞ

Finansal Destek: Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışma boyunca herhangi bir kurum, kuruluş ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bu eser CC BY (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>) ile lisanslanmıştır.

Sorumluluk Reddi/Yayıncı Notu: Tüm yayınlarda yer alan ifade, görüş ve veriler yazarlar ve katkıda bulunanların görüşleridir. IJOESS veya editör, içerikte belirtilen herhangi bir fikir, yöntem, talimat veya üründen kaynaklanan kişiler veya mülke yönelik zararlardan ve ihlallerden sorumlu değildir.